THE SCIENCE WORLD
A Monthly e Magazine
ISSN:2583-2212
Popular Article
December, 2025 Vol.5(12), 11264-11265

જવાસના ઝેરી ફૂલ: પશુ માટે છૂપાયેલો ખતરો

ડૉ. જૈમિન મકવાણા[૧], ડૉ. અભિષેક ગુપ્તા[૧], ડૉ. ધ્રુવ પટેલ[૧], ડૉ. હિતેશ પટેલ[૨]
[૧]કોલેજ ઓફ વેટરિનરી સાયન્સ એન્ડ એનિમલ હસબન્ડરી, કામધેનુ યુનિવર્સિટી, સરદારકૃષિનગર
[૨]કોલેજ ઓફ વેટરિનરી સાયન્સ એન્ડ એનિમલ હસબન્ડરી, કામધેનુ યુનિવર્સિટી, ભુજ
Corresponding Author: jayminmakwana1998@gmail.com
DOI:10.5281/ScienceWorld.18118880

Gliricidia sepium (જવાસ) – છોડનું દેખાવ

પરિચય

ઉત્તર ગુજરાતમાં પશુઓને લીલો ચારો મેળવવા જવાસનું વાવેતર વધી રહ્યું છે. પરંતુ આ છોડનાં ફૂલો અને પાંદડાં ઝેરી હોય છે, જેનાથી પશુઓમાં શ્વાસ લેવામાં તકલીફ, બેભાન, અને મૃત્યુ સુધીના અસરકારક પરિણામો જોવા મળે છે.

ઝેરી પદાર્થ અને એની અસર

જવાસમાં મુખ્યત્વે હોય છે:

- સાયાનોજનિક ગ્લાઈકોસાઈડ્સ
- ક્યૂમેરિન્સ

આ પદાર્થો શરીરમાં જઈને હાઇડ્રોજન સાયનાઇડ (HCN) માં પરિણમે છે, જેના કારણે:

રક્તમાં ઓક્સિજનની અછત થાય છે

શ્વાસ ઘૂંટાવા લાગે છે

અચાનક મૃત્યુ થઈ શકે છે

પરિસ્થિતિ અનુસાર ઝેરીપણું વધવાનું કારણ

પરિસ્થિતિ	ઝેરીપણું વધવાનું કારણ
ફૂલ આવવાનો સીઝન	ફૂલોમાં HCN નું પ્રમાણ સૌથી વધારે

Official Website
www.thescienceworld.net
thescienceworldmagazine@gmail.com
Published 28/12/2025

કાપેલા/વિલ્ટ થયેલા પાંદડા	સૂકતા ઝેરી પદાર્થ ઝડપથી મુક્ત થાય
ભૂખ્યા પશુને સીધું ખાવા દેવું	વધારે પ્રમાણ ખાઈ લેવાની સંભાવના
નાઇટ્રોજનવાળા ખાતર બાદ	છોડમાં ઝેરી પદાર્થનું પ્રમાણ વધી જાય છે

પશુમાં જોવા મળતા લક્ષણો

- વધારે લાળ છૂટવી / મોઢામાંથી પાણી આવવું
- પેટમાં દુખાવો અને ફૂલાવો (bloat)
- શ્વાસ લેવામાં મુશ્કેલી, ઝડપી શ્વાસ
- કંપારી, પગ હલવા, ખેંચ આવવી
- આંખો ચડી જવી, ચક્કર ખાઈ જવું
- ગંભીર અવસ્થામાં અચાનક મૃત્યુ

ઘણા કેસોમાં લક્ષણ દેખાડ્યા વિના પણ મૃત્યુ થઈ શકે છે.

તાત્કાલિક સારવાર

જો પશુએ તાજું જવાસ ખાધું હોય તો:

- તરત વેટરિનરી ડૉક્ટરને ફોન કરો
- પશુને છાંયામાં રાખો
- કોઈ દવા ઘરે ન આપવી, ખાસ કરીને મીથેલીન બ્લૂ માત્ર પશુચિકિત્સક જ આપી શકે
- સોડિયમ બાઈકાર્બોનેટ અથવા ચુનો દ્રાવણ વેટરિનરી સલાહ પછી જ આપવું

  સમયસર સારવાર પશુનો જીવ બચાવી શકે છે.

બચાવ – વધુ અસરકારક ઉપચાર

શું કરવું	શું ન કરવું
જવાસ ધીમે ધીમે આદત કરાવવી	ભૂખ્યા પશુને સીધું ધરાપાટ ન ખવડાવવું
સૂકવેલા ચારા સાથે મિશ્રણ કરીને આપવું	ફૂલ અને નરમ કોપળા ન આપવી
નિયત માત્રામાં રોજ પૂરું પાડવું	ફક્ત જવાસ ચારો તરીકે ન અપાવવો
ખાનગી સલાહ વગર વધુ ખાતર ન વાપરવું	ઝેરી ચારો ચાલુ રાખવો

નિષ્કર્ષ

જવાસ ઉત્તર ગુજરાતના ખેડુતો માટે ઉપયોગી ચારો છે, પરંતુ "જ્યાં લાભ હોય ત્યાં જોખમ પણ—સાવચેતીથી જ જીત."

જવાસના ઝેરી પ્રભાવ અંગે જાગૃતતા રાખવાથી

પશુ આરોગ્ય સુધરે

ઉત્પાદન વધે

ખર્ચ ઓછો થાય

Official Website
www.thescienceworld.net
thescienceworldmagazine@gmail.com

Published 28/12/2025